

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2004 vp

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaari- sen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2003

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2003 (K 15/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- puheenjohtaja, kansanedustaja Mikko Elo ja sihteeri Gunilla Carlander, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
- yksikön päällikkö Päivi Kaukoranta, ulkoasiainministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut ulkoasiainministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kertomusvuonna 2003 Euroopan neuvoston jäseneksi liittyi 45. jäsenvaltio Serbia ja Montenegro. Järjestön laajentuminen korostaa entisestään sen merkitystä ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion periaatteiden kunnioittamisen vaalijana. EN:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminta demokratian ja turvallisuuden puolesta on jatkuva prosessi. Järjestön toiminta vuonna 2003 on osoittanut, että puutteellisuutta demokratiassa esiintyy sekä ns. vanhoissa että uusissa demokratioissa. Ongelmien laajuus luonnollisesti vaihtelee maittain. Monitorointikomitean maaportteissa havaittiin toistuvia ongelmia vaalijärjestelmissä, oikeusjärjestelmän, tuomioistuinten ja median riippumattomuuden suhteen sekä vähemmistöjen oikeuksien kohdalla. Vaikka useat uudet jäsenmaat ovat poistu-

neet monitorointilistalta, työmäärä on laaja ja ongelmat yhä monimutkaisempia.

Muita keskeisiä kertomusvuonna käsiteltyjä teemoja olivat kuolemanrangaistuksen poistaminen EN:n tarkkailijamaista, lääketieteelliseen tutkimukseen liittyvät eettiset kysymykset, sosiaaliset ja väestökysymykset sekä yleiseuroopalaisen normiston kehittäminen. EN:n tavoitteena on poistaa kuolemanrangaistus kaikkialta maailmasta. Yleiskokouksen päätöksen mukaan kuolemanrangaistus ei sovi yhteen järjestön tarkkailija-aseman kanssa. Keskustelua Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa onkin jatkettu, ja yleiskokous on vedonnut asiassa myös Yhdysvaltojen ja Japanin parlamentaarikkoihin. Yleiskokous palaa aiheeseen uudelleen vuonna 2005.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa nousi esille mahdollisuus EN:n sopimusrakenteen uu-

distamisesta. Sopimuksia on tällä hetkellä yhteensä 194, joista varsinaisia sopimuksia on 123 ja loput ovat erilaisia muutos- ja lisäpöytäkirjoja. Ihmisoikeussopimuksen kaltaisesta horisontaalisesta yleissopimuksesta poiketen sopimukset ovat pääosin erityissopimuksia, jotka koskevat yksittäistä alaa tai joitakin rajattuja erityiskysymyksiä. Uusista sopimuksista pääosa on aikaisempien sopimusten muutos- tai lisäpöytäkirjoja. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ei näe tarvetta EN:n sopimusrakenteen muutoksiin. Valiokunta korostaa, että laadittaessa EN:n omaa eurooppalaista oikeudellista normistoa on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota yhteistyöhön niin EU:n kuin YK:nkin kanssa.

Euroopan ihmisoikeussopimus ja -tuomioistuin muodostavat perustan yhtenäiselle eurooppalaiselle ihmisoikeusalueelle. Euroopan unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen, kuten uudessa perustuslaillisessa sopimuksessa esitetään, varmistaisi johdonmukaisuuden kahden eri oikeudellisen järjestelmän välillä ja saattaisi myös EU:n toiminnan ihmisoikeustuomioistuimen valvontaan. Valiokunta katsoo, että ihmisoikeuksien vahvistaminen ja sitova ihmisoikeusnormisto ovat tärkeitä tekijöitä kriisien ennaltaehkäisyssä ja vakauden ja rauhan edistämisessä.

Viitaten antamaansa mietintöön ETYJ:n vuosikertomuksesta 2003 (UaVM 19/2004 vp) valiokunta on tarkastellut kertomuksen yhteydessä myös EN:n ja ETYJ:n välistä yhteistyötä ja työnjakoa. EN:n laajennuttua Itä-Eurooppaan 1990-luvun puolen välin jälkeen ja sen aktivoiduttua konfliktineston ja siviilikriisinhallinnan alalla järjestöjen tehtävissä oli nähtävissä uusia mahdollisuuksia synergiaan mutta myös riskejä päällekkäisyyksiin. Ottaen huomioon eri toimintojen ja uhkakuvien keskinäisriippuvuuden lisääntymisen valiokunta pitää tärkeänä, että järjestöjen toimenkuvaa ei lähtökohtaisesti sidota tiukasti tiettyihin erityisaloihin. Valiokunnan saa-

man selvityksen mukaan järjestöjen yhteistyö ja työnjako on nykyisin käytännönläheistä ja tiivistä ja perustuu järjestöjen tasa-arvoon ja suhteellisen paremmuuden periaatteeseen. Valiokunta korostaa yhteistyön ja koordinaation tehostamista ja pitää hyvänä Norjan ja Bulgarian aloitteesta vuonna 2004 perustettua pysyvää hallitustenvälistä koordinaatioryhmää yhteistyön kehittämiseksi.

EN on tehnyt päätöksen vuonna 2005 järjestettävästä valtion päämiesten huippukokouksesta, jonka tarkoituksena on keskustella EN:n roolista tulevaisuudessa. Laajentuminen ja toisaalta yhteiskunnallinen kehitys ovat asettaneet järjestön uusien haasteiden ja ongelmien eteen. Järjestön perussääntöä ja rakennetta ei ole uudistettu eikä resursseja lisätty vuoden 1949 jälkeen. Valiokunta yhtyy EN:n valtuuskunnan ja valtioneuvoston näkemykseen järjestön asiantuntemuksesta ihmisoikeuksien ja demokratian alueella ja sen antamasta lisäarvosta niin eurooppalaisessa kuin maailmanlaajuisessakin yhteistyössä.

Valiokunta on aiemmissa mietinnöissään kiinnittänyt huomiota parlamentaaristen valtuuskuntien ja eduskunnan toiminnan välisen yhteistyön kehittämiseen. Valiokunta esittää, että vastaisuudessa hallituksen ja Euroopan neuvoston valtuuskunnan yhteistä dialogia valiokunnan kanssa tulisi tiivistää ennen poliittisesti merkittäviä kokouksia käytännön yhteistyön edistämiseksi ja oikea-aikaisen informaation saamiseksi.

Päätösehdotus

Ulkoasiainvaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy kertomuksen ja

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnalle ja hallitukselle.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Suvi Lindén /kok
vpj.	Aulis Ranta-Muotio /kesk	Petri Neittaanmäki /kesk
	Antero Kekkonen /sd	Kalevi Olin /sd
	Kimmo Kiljunen /sd	Suvi-Anne Siimes /vas
	Katri Komi /kesk	Jari Vilén /kok
	Eero Lankia /kesk	Ben Zyskowicz /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kirsi Pimiä.